

विनिहतो राजन् एको बद्धभिराहवे" भा० द्रो० प० ॥

अभिमर पु० अभिसुखेन च्चियतेऽत अभि+म्-आधारे अप् ।
१ युद्धे । करणे अप् । २ भये, अभिच्यते यस्मात् अपादाने
अप् । ३ मारणव्यापारे बधे ४ बधने च अभिसुखी-
भूय च्चियते कर्त्तरि अच् । ५ स्वमैत्र्ये ई धनाशया
प्राणनिरपेक्षतया हस्तिनं व्याघ्रं वाऽभयोद्बुद्धये च ।
अभिमर्द् पु० अभि+म्-भावे घञ् । १ चूर्णीकरणे २ निष्पी-
डने च । आधारे घञ् । ३ युद्धे, ४ मद्ये च । कर्त्तरि
अच् । ५ मर्दनकर्त्तरि त्रि० ।

अभिमर्दन न० अभि+म्-भावे ल्युट् । १ आरम्भकष-
योगनाशने च चूर्णीकरणे २ निष्पीडने च ।

अभिमर्श(र्ष) पु० अभि+म्-भावे घञ् । १ स्वर्गं धर्षणे
च "परामिर्शानं तवास्ति कः करमिति" कुमा० ।
"कृताभिमर्शा(र्षा)मनुमन्यमानः सुतां त्वया नाम सुनि-
र्विमान्य" शकु० । "परदारामिर्श(र्षे)षु प्रष्टत्तान् नृन्
सहोपतिः" मनुः ।

अभिमर्श(र्ष)क त्रि० अभि+म्-श(र्ष) खलु । १ स्वर्गकर्त्तरि
२ धर्षणकर्त्तरि च "न दुष्टः कश्चिदप्यासीत् परदारामि-
र्शकः" रामा० ।

अभिमर्शन(र्षण) न० अभि+म्-भावे ल्युट् । १ स्वर्गं
"नीतीस्तनप्रावरणसकृधिकेशाभिमर्शनम् (र्षणम्)" या० ।
"यः पुनः परनारीपरिधानग्रन्थिप्रदेशकुचप्रावरणजघन-
मूर्द्धकचादिस्पर्शनं साभिलाष इवाचरति" मिता० । "सदो-
ऽभिमर्शनम् (र्षणम्) कात्या० ६, ८, १६, "तूष्णीं पिन्वना-
दीनां करणाभिमर्शन(र्षण)स्रक्षणाधूपनप्रदहनोद्धरणाव-
सेवनानि" कात्या० २६, १, २७ धर्षणे च "परदारामि-
म(र्षे)र्षणम्" स्मृतिः ।

अभिमाति त्रि० अभि+मेङ् कर्त्तरि क्तिन् न इत्त्वम् । घातके ।
"विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा" यजु० १२, ५, "अभिमातिः
घातकः" वेददी० । २ शत्रौ पु० हेम० । "अग्ने! सहस्र
घृतना अभिमातीरपास्य" य० ६, ३७, अभिमातिः शत्रु-
रुच्यते स्त्रीत्वमार्घम् अभिमातीन् शत्रून्" वेददी० ।

अभिमातिन् पु० अभिमातमनेन अभि+मेङ्-भावे क्त
वेदे ष्ट० न इत्त्वम् इष्टा० इन् । शत्रौ । "बाधते
विश्वमभिमातिनम्" ऋ० १, ८५, ३ "अभिमातिनम्
शत्रुम्" भा० ।

अभिमातिषाह् त्रि० अभिमातिं रिपुं सहते सह-खि-
वेदे षत्वम् । रिपुजयिनि "तद्वीरासो अभिमातिषाहः

ऋ० ई, ७, ३, "अभिमातिषाहः शत्रूणामभिभवितारः" भा०
अभिमातिषाह त्रि० अभिमातिं रिपुं सहते सह-अण्
उप० ष० वेदे षत्वम् । रिपुजयिनि । "अभिमाति-
षाहो गवेषणः सहमान उद्भित्" अथ० ५, २०, ११ ।

अभिमान पु० अभि+मन-घञ् । १ आत्मन्युत्कर्षारोपे,
२ मिथ्यागर्वे-बलाददर्पे, ३ प्रणये, ४ हिंसायाम् ।
५ गर्वमात्रे "संकलयोनेरभिमानभूतम्" कुमा० ईस्वरूप-
ज्ञाने । "अनात्तस्य चाभिमानसामर्थ्यात्" कात्या० ६, ५, १२
"अनात्तस्य अनात्तरस्य सरसस्यैव सोमस्य सोमभि-
मानसामर्थ्यात् सोमबुद्धिसामर्थ्यादिति सोमोयमिति बुद्धि-
रनात्तरसे अनभिषुते एव सोमे नाभिषुते" कर्क० ।
७ मिथ्याज्ञाने "अभिमानैर्न मानोमे जातिदोषेण वै महान्"
भा० शा० प० । उल्हाहादिसमुद्बोधः साधारण्याभि-
मानतः" सा० द० । मिथ्याज्ञानञ्च तदभाव इति तत्-
प्रकारकं ज्ञानं यथा देहे आत्मत्वबुद्धिः आत्मनि च असतो-
ऽप्युत्कर्षस्य ज्ञानम् । शुक्तिकायां रजतज्ञानम् मूर्खस्य पा-
ण्डित्याभिमान इत्यादि । अभिमानश्चात्मधर्म इति वैशेषिका-
दयः । अन्तःकरणधर्म इति पातञ्जलादयो वेदान्तिनश्च ।
तत्र विपर्ययाज्ञानमविद्या सा च बुद्धिधर्मः गर्वात्मकज्ञानम्
अहङ्कारस्य वृत्तिभेदः । अहङ्कारश्चाभिमानवृत्तिकमन्तः-
करणद्रव्यम्" सां० प्र० भा० । अभिमानोऽहङ्कारः सा० सू०
"अभिमानोऽहङ्कारस्तस्मात् द्विविधः प्रवर्तते सर्गः" सा० का०
अभिमानोऽहङ्कारः यत् खल्वालोचितं, सतञ्च तत्राहमधि-
कृतः यत्तः खल्वहमत, मदर्था एवामी विषयाः, सत्तो-
नान्योऽत्वाधिकृतः कश्चिदस्त्वतोऽहमस्मीति योऽभिमानः
सोऽसाधारणव्यापारत्वादहङ्कारः तस्यपजीव्य हि बुद्धि-
रध्यवस्यति कर्त्तव्यमेतन्नयेति" त० कौ० । अन्तः-
करणञ्च वृत्तिभेदात् त्रिविधमिति साङ्ख्यादयः" "मनो-
बुद्धिरहङ्कारश्चित्तं करणमान्तरम् । संशयो निश्चयगर्वः
स्मरणम् विषया इमे" इति चतुर्विधवृत्तिमत्त्वेन चतुर्विधं
वेदान्तिनः स्वीचक्रुः । "न हि धनिनो गृहस्थस्य धनाभि-
मानिनो धनापहारनिमित्तं दुःखं दृष्टमिति तस्यैव
प्रव्रजितस्य धनाभिमानरहितस्य तदेव धनापहारनिमित्तं
दुःखं भवति । न हि कुण्डलिनः कुण्डलित्वाभि-
माननिमित्तं सुखं दृष्टमिति तस्यैव कुण्डलिवियुक्तस्य
कुण्डलित्वाभिमानहीनस्य तदेव कुण्डलित्वनिमित्तं सुखं
भवति" शा० भा० । अभितोमानः । दृष्टद्वाररसावस्था-
भेदे । "विप्रलम्भोऽथ सम्भोग इत्येष द्विविधोमतः स